

Den högst olyckliges böner, eller den misskände och misshandlade Fattig Ing...

Fattig Ingenting,

Stats- och samhällsv. 8 C Br. 1831

Diary
Oland
(Part)
o
1831

Kungl. biblioteket

0 0000 000082103

DEN HÖGST OLYCKLIGES
BÖNER,

eller

DEN MISSKÄNDE OCH MISSHANDLADE

Fattig Ingentings

begärda billighet emot sig.

—•—

*Nämn mig en redlig man, åt jorden gifven,
Med nit för frihet, ordning eller dygd,
Som, från sitt mål af orättvisan drifven,
Ej suckat, misskänd, af sin fosterbygd!*

LEOPOLD.

STOCKHOLM,
Tryckt hos CARL DELEEN, 1831.

Många menniskor här i Sverige hafva tillförne varit ganska missnöjde med mig, hvarföre jag ock blifvit bortsänd ifrån det ena stället til det andra. Och som detta, jemte mera, var orsaken at jag för 14 år tillbaka begaf mig til Brasilien, der jag hittils vistats och haft de största missöden; så har jag nu ansett mig böra, vid min återkomst til fäderneslandet, offentligen afgifva de förklaringar deröfver, som för mig äro mer än mycket nödiga.

Då man ifrån urminnes tider ända hittils, både hos oss och annorstädes, ej varit nöjdare med flera af de förnuftigaste menniskor, och derföre ej betett sig bättre mot dem; så kan väl detta som händt mig icke vara underligt. Men om någon af dessa blifvit för sina väl utförda sanningar i viktiga ämnen, icke, som nog ofta skett, afdagatagen, utan endast på det sätt förnärmad, at han bortjagats til et främmande land, såsom man försatt mig i ett af södra tropikens länder, och han råkat der i ej mindre olyckor, än de för hvilka jag i detta land varit utställd, så hade han kunnat, i fall af tillåtelse at återvända til sitt fosterland, der säga, i händelse han dit anländt i sådan fattigdom och tjenstlöshet, hvari jag mig nu befinner, at han blifvit för sina bidrag til sin nations odling, så oförrätrad, för hvilket han då åtminstone bort få en för sig tillräcklig bergning; men om jag deremot, som icke haft förmågan at, likt denne, med de kraftiga bevis och det lif utföra samma san-

ningar, at jag besegrat andras öfvertygelse ; likväl, med mitt medelmåttiga förnuft, onödigtvis, framställt dem på et sätt och i en nakenhet, som blott misshagat, och jag derföre kommit i nämnde ledsamheter, hade jag således icke kunnat dervid klaga öfver någon orättvisa, hvarföre jag ock ej haft rättighet at söka någon ersättning. Men då äfven desse de klokaste män ej i sina första ungdomsår förstå sina egna fördelar i staten, kunde ännu mindre jag under denna tid, i de behof jag då var, undvika at begagna den kallelse jag fick af en person til et yrke, der mina meningar i ett af de vigtiga ämnen som finnas, af mig dagligen måst yttras, och hvilket jag derföre icke skolat fortsätta, om jag ej haft vissa ursäktliga skäl dertil, och som gemensamt varit, tillika med andra omständigheter, orsaken hvarföre jag varit så litet omtyckt här i landet, och at jag nu uphöjt min röst til mitt försvar, för at tillägga hvad mig sedan händt; hvarigenom jag bör hoppas at för framtiden blifva bättre bemött.

Om jag lefvat för flera tusen år tillbaka, och varit samtidig med Sokrates, och icke haft hans vishet, som jag nu ej har, men dock, i likhet med honom, både försökt at lära folket känna Gud i naturen, och at leda det til dygd: eller om jag lefvat för nittonhundra år tillbaka, i Ciceros tid, och varit så långt underlägsen hans talegåfva, som jag nu är, men dock, i likhet med honom, både hänvist på denna Gud för hela skapelsen, och bjudit til at undanrödja statens oordningar: eller om jag lefvat tilförne på hvilken annan tid, och i hvilket land som helst, som hunnit ifrån

råheten, och ej kunnat anse mig vara en större tänkare, i jemnförelse med de öfrige af de största som häfderne hafva at framvisa, än jag nu kan, men det oaktadt uphäft mig til upplysare för allmänheten; utan at på någon af dessa tider hafva på ett eller annat sätt varit tvungen dertil: och om jag då undslupit at, likt denne Sokrates, derföre tömma giftbägaren, eller, likt denne Cicero, derföre halshuggas, eller, på något sådant sätt som händt flera af dessa andra vårt slagtes förbättrare, derföre ihjelrifvas, utan endast, på ett af de vis hvarmed äfven flere af dem marterats, derföre blifvit drifven i landsflykt, och derigenom försatt i min närvarande belägenhet: eller om jag slutligen i våra tider, ehuru ej utrustad med Rousseaus snille, eller med något af vårt lands så ovanligt utmärkta, eller med et så stort som behöfs til det företaget, at, i likhet med dem, offentligen angripa fördomen och egennyttan, jag ändock, utan at på något sätt vara nödsäkad dertil, hvilket skall finnas at jag nu är, gjort det, och mina omständigheter kunnat derigenom betydligt försämrats, och det skett; så hade jag icke lidit mer än mina synder förtjent. Ty då desse store män, som lefvat, hafva bevist, at de med deras öfverlägsna förnuft, i trots af alla grymma motstånd, allt mer uphjelpt, och dylike store män, som lefva, kunna bevisa, at de också dermed, oaktadt ännu gjorda hinder, uphjelpa, verlden at fullkomlighetens mål, och de afsomnade af dem således ej mindre bort, än de ännu ej i grafven nedstigne af dem böra, göra det; fast många af de förre sålunda långt ifrån åtnjutit, och flere af de sednare icke, med de

förföljelser hvilka äfven emot dem anställas, åtnjuta sina samtidas tacksamhet til alla delar: hade det deremot förhållit sig så med mig, at jag som funnit detta, men som med at hämma deras sken med min matta lampa, icke kunnat gagna, bort, om jag opåkallad gjort det, och haft någon timlig välfärd at dervid mista, få för liknöjdheten om densamma, en rättmätig lön i dess förstöring.

Men om nu, til ex., denne landförviste Rousseau varit född fattig i vårt land, och kommit i sin första ungdom här i den belägenhet, at han ej sett sig bättre utväg än at emottaga et honom gjordt tilbud, at få för sin bergning blifva behjelpig at bereda och försälja de för helsan ansedda erforderliga läkemedel, och dervid detta hans påstående, at medicinen varit mera skadlig än nyttig i samhället, börjat i hans unga snille med denna idé utveckla sig: at då de skarpsinnigaste läkare aldrig kunnat utforska, til säkert botande eller lindrande, rätta beskaffenheten af mer, om så skett, än minsta delen af detta stora antal olika sjukdomar, som bero af oändeligen många särskilta omständigheter; så kunna icke vanlige läkare och andre personer, med föga urskillning i denna djuptänkta vetenskap, annat än, med deras beständiga förordnande af drastiska medicamenter, utom i de få fall, der kanske en allmännare erfarenhet tydligen visat nyttan deraf, oftast, antingen förkorta et af naturen för längre tid bestämdt lif, eller föröka lidandet utan minsta gagn: — huru menen J at det då hade gått denne yngling? När hans i mognare år skriftligt gjorda snillrika förklaringar deröfver

blifvit, jemte hans öfriga på papperet framställda goda lärdomar, af många både höga och låga ganska illa uptagna; så synes det, at hans under nämnda tid och göromål använda gnistor af förnuft hade, utan borgerligt namn, bemötts, i synnerhet af det myckna sämre folket, med hvarjehanda försmädligheter, hvarföre han lär icke alltid kunnat qvasva sin harm, för hvilken han då blifvit, at flera af den mängd människor han fått at sköta, högligen origtigt känd, och illa utropad. Och emedan ägarne til försäljningar af nämnda läkemedel, hvilka jag vill minnas heta apothekare, vanligen, i likhet med många andra, vida mera, äfven när de ej behöfva det, sika efter inkomster, för at tilfredsställa deras fåfänga, än vinnlägga sig om rättvisa emot den, som skulle råka at i någon mån förminska desamma: så hade ej mindre den rike än den fattige af dem, som kunnat få denna lärling, ej behöft at just vara af värsta slaget, för at på flera sätt oförrätta honom, och äfven snart skilja sig vid honom. Och huru mycket mer har då ej sådant kunnat hända mig, sedan jag, såsom gosse, i min faderlöshet, begagnade det tilbud jag fått af mästern Flintaacke, i den lilla staden Fisktorp, at blifva guvernör öfver hans med mångahanda äckligt kram upfyllda burkar? jag, som fått min lilla tankeförmåga sent utvecklad, men dock ej på den tiden var så fånig, at jag ju ej begrep många af de orimligheter, hvilka jag måst ständigt besvara, och som således gjorde så mycket at jag motsade folk, och at jag, som äfven på det högsta vämjdes vid de flera slags grofheter, hvilka jag måst både dervid och annars, uti min personliga

ringhet, emottaga, också icke kunde afhålla mig ifrån at visa den förbittring, för hvilken många origtigt ansågo och utskreko mig at vara en förarglig byting. Och då til råga derpå, min husbonde var en ganska dålig menniska, och äfven et sådant kräk, at han, i sin temliga förmögenhet, höll på at äta up sig sjelf af snålhet, blef jag af honom så gement behandlad, särdeles under hans stygga rynkningar på munnen, som ofta skedde vid åsynen af blott den minsta spillda smula, at jag ej ens gaf mig tid at afbida mitt afskedstagande, utan, i ovetenhet om hvar jag kunde få mig en ny tjenst, gick min väg.

Ungdom och visdom följas icke åt, säger et gammalt ordspråk: och det är utan tvifvel sant. Likväl är ej otroligt, at en yngling af mer än vanligt utmärkt tankegåfva och med särdeles stor dygd, som varit medellös, skolat efter emottagandet af nämnda befattning snart hafva funnit sig, ej mindre, af flera skäl, ej böra qvarblifva, än at ej kunna gerna dervid taga sig fram, och derföre då genast, under hvad andra svårigheter som helst, för alltid dragit sig ur detta spel. Men det är visst, at jag med mina ringa pund icke kom så tidigt, och ej så noga förrän långt efteråt, at fundera på, emot hvilka ledsamheter mina egenskaper hade at vid detsamma allt framgent strida. Den, som af naturen blifvit danad til en af de största tänkare, hade åtminstone ej behöft vara hunnen til rätt många år, för at kunna, med börjad erfarenhet om det anförda, och med någon beläsenhet, inse bland annat detta: at när filosoferne kunna nu mera, då de bruka tilräcklig försigtighet, och ej bero

af dåligheter, afhandla ämnen i både religion och statslära, utan at derföre särdeles åtkommas: så kan ej en förständig och ädel minut-handlande af det, hvarmed man söker at på sig upfräta kött och inelfvor, ådror och ben, någonstädes, ens få freda sin egen rättskaf-fens öfvertygelse derom och visa sin miss-nöjda upsyn emot dessa galenskaper, med mindre än at blifva förhatad och baktalad, til sin stora ofärd; — och at likasom nämnde filosofer meningar blifva af tanklösa hufvud ej förstådda, utan af dem ryckta ur sitt sammanhang, och på det sättet också utspridda til förargelse: så blir til och med ens oskyldigaste sunda förnufts yttranden, när man skall på det publika stället apotheket, ehvar det finnes, expediera folk, af många, i synnerhet af den lägre klassens orediga varelser, alldeles förvända, och för andra mistydda. — Jag, som hvarken föreställde mig at världen var sig allestädes lik, eller var ännu så bevandrad i vitterhet, fortsatte derföre mitt började yrke på et annat ställe, men fick också der snart förnimma, at när jag icke kunde dervid för-mås til det förnuftsvidriga, och ej var danad til den omåttliga feghet, at mycket mer än vanligt, som det heter, dansa efter andras pipa, saken blef för mig densamma, hvarföre jag kom i beråd, at för evigt lemna det, men blef af andra, på visst sätt, både lockad at dervid qvarblifva, och narrad på detsamma, til allt elände.

Den lilla fördel, hvarmed de alltid fått vederqvicka sig, som antingen för sina ovanligt stora talanger blifvit omenskligt förföljde, eller som dermed ej gjort för sig nog erfor-

derligt upseende hos vederbörande eller andra bemedlade personer, skulle äfven träffa mig, för hvad värde jag kunnat äga, endast för at hjälpa til at göra min framtid, på nämnda för mig opassande bana, mera ofördelagtig. När dessa talanger söka at skingra vantroens dimmor och vilja ställa allting til det bästa inom den viktiga statsinrättningen, eller när de på annat sätt bemöda sig at uplysa och hyfsa de många, hvilka alltid varit i behof deraf, då händer det, som redan blifvit til en del anmärkt, at de blifva, i förra fallet, ansedde för Guds motståndare och fredsförstörare, hvarpå Voltaire i våra tider varit et bevis; och i det sednare, när de icke äga yttre glans, föraktade, som det gick Corneille och äfven sedermera gått sådana; men så blifva likväl samma talanger, då de tillika äga ädla hjertan, hvilka torde merendels eller alltid vara dermed förenade, om ej af andra, dock af flera som närmast omgifva dem och förnimma deras förträfflighet, högaktade och vördade, och äfven hulpne, om de det behöfva, så mycket dessa hjälparens förmåga och egenskaper tillåta. — Jag, som af naturen icke blifvit kallad til nämnda stora företag, och dertöre ej befattat mig dermed och således icke derigenom kunnat lida, har likväl af densamma både blifvit förelagd at vara uprigtig, och fått den hjertats böjelse, som ej fördrager det uppenbart förhatliga. Men som jag med dessa mina egenskaper, hvilka voro oanvändbara på den plats der jag råkat stanna, tilvunnit mig inom de flesta hus jag vistats någon gunst och vänskap, så har det händt mig, at jag i egenskap af apothekares medhjelpare, blifvit af dessa sänd och rekomm-

menderad til det bästa, ifrån den ena til den andra, och mig deraf, jemte af de orsaker, begagnat, som skola i det följande förklaras, så länge, tils jag blef så ökänd för flyttningar, at nästan ingen af dem ville mera emottaga mig, då derföre nöden börja at med hårdhet trycka mig.

At största förtjenster och dygder blifvit så grufligen misskända här i verlden, och fördenskull på så många sätt misshandlade, viste jag ej hittils, och gjorde mig thyvär icke heller ännu derom underrättad. At dessa förtjenster sjelfva söka, så tidigt de inse hvar til de ungefär blifvit af naturen ämnade, at få veta sina försvunna likars lefnadsöden, samt at inhemta hvad de skrifvit, och dessa, hvilka blifvit födde fattige, således så mycket bättre finna nödvändigheten af at på tilbörliga sätt förskaffa sig det borgerliga anseende och de inkomster, som kunna göra dem nyttigast och gifva dem den lyckligaste lefnad, torde nu för tiden oftast, eller åtminstone ofta, hända, och är alldeles i sin ordning. At jag åter, med min inskränkta, och af mig som sådan alltid ansedda, förtjenst, ej sökt så tidigt som för mig behöfs, at få veta dessas lefnadsöden, samt at tillika framför annat utvälja til läsning hvad de hafva skrifvit, hvilket gemensamt skolat uplysa mig om at förskaffa mig, om annars icke lyckan blifvit helt och hållit emot mig, et drägligare lif än det jag lefvat, derföre borde jag väl icke mycket lida.

Om någon af de största i våra dagar födda fattiga män af religiositet, begifvit sig til andeliga ståndet, och i egenskap af författare

undervist andra, at den Öfvervarelse som måst gifvas alltid varit tilbedjans- och förtröstansvärdast genom de personer, hvilka bäst uttydt Dess fullkomligheter; och at den af dem som tillika på lämpligaste sätt sökt utrota de vidskepelse, hvarmed dessas uphofs män bortskämt verlden, varit den aktnings- och vördnadsvärdaste varelse af alla dödliga: — och denne man utbredt sig derom, om han kunnat, så tydligt och förvånande, at allmänheten med välbehag lyssnat dertil, och med förtjusning rättat sig på ordentliga sätt derefter, så mycket som varit möjligt: och han så väl dermed, som med flera andra mästerliga arbeten, sökt i sitt stånd vid gifvet tilfälle sin uphöjelse och fördelagtiga utkomst, för at få en vidsträcktare verkningskrets och icke blifva, som vanligen händer, för mycket nedsett för sin yta, i andras omdömen; — så hade han säkert gjort hvad han bort göra.— Och om jag ej, under de år jag börjat tänka på hvad jag skolat blifva, dels för det jag ej fann mig äga nog skicklighet, och dels för det jag icke hade håg för de saker hvarmed mitt minne skolat belastas, mig ej beredt til inträde i detta andeliga stånd; utan i stället, förenat min benägenhet för bästa tillfällen at få höja mig åt de högre regionerna, med sträfvande åt detta mål, hvilket jag troligen då likaså väl hunnit som de flera, hvilka hafva ännu mindre skicklighet, men likväl, äfven utan andra betydliga tilgångar, hinna det; så hade jag väl ej kunnat, eller ej bort kunna, genom insteg på den författarebana, åtkomma någon lycka, som jag icke skolat förmått för allas ögon beträda, utan at på något enskilt sätt föranlätas dertil; också hade jag

väl ej gjort den nytta i mitt embete, hvilken förtjent den belöning jag kunnat til fulla lefva af, emedan jag hvarken fått förmåga at gifva andra stort högre begrepp om det Högsta Väsendet, än de kunnat förut hafva, eller i öfrigt har den vältalighet, som skolat mycket mer förmå folk at lemna närvarande världsliga njutningar, när så bort ske, för den tillkommande andeliga ersättningen, än som till äventyrs annars händt. Men då det i samhället blifvit en gång så stäldt, och så fortfar, at et stort antal prester måste fram som lärare, ehuru blott ganska få hafva förmåga at vara andras ledare; och när staten rundeligen underhåller dem: hade dock så väl jag bort begifva mig til kapellan, i väntan på et pastorat i framtiden, som de flera hvilka göra det, utan at röja minsta spår af duglighet til det förra, men blifva likafullt betalte med det sednare: efter som jag med det bemötande emot de menniskor i allmänhet, hos hvilka jag haft mer än ögonblicks umgänge, hvilket sällan har misshagat, kunnat komma at må rätt väl hos någon prost eller pastor, tils jag en gång sjelf blifvit kyrkoherde. — Men fastän jag, som sagdt är, af det misstroende til mig sjelf, — som vore önskligt at de flesta ägde, och af nog oklanderlig ovilja för latinska och grekiska grammatikor och glosböcker, icke blef prest, och sålunda ej kom i denna för mig fördelagtigare ställning, men likväl rimligen ansåg mig duga til något, för hvilket jag måst äfven fatta lust, så ville jag försöka, vid det för mig öppnade tilfället, om jag kunde lära at blifva, och finna mig nöjd med at vara, en dugtig apothekare. Och som min första läromästare häri försäkrade mig,

at han sjelf var, och äfven, igenom sina quack-salverier, blifvit utropad öfverallt i orten för at vara, en af de allrasnällaste i sin sak, ehuru han icke viste mer än hvad de praktiska pharmakopéerna inneburo, hvilka också voro de enda böcker han i den pharmaceutiska vägen ägde och kände, satte jag likväl, såsom ännu nog barnslig och okunnig, tro dertil, och lät honom inbilla mig, at det vore nog för mig, at blifva en sådan kejsare som han i samma sak, hvilket jag naturligtvis icke fann för mig vara svårt, vid den handverksmässiga ledning han följagtligen gaf mig dertil. Men ehuru jag efter min bortflyttning ifrån honom kom småningom under fund med, at på detta sätt ej kunna fullgöra alla de skyldigheter jag hade åtagit mig; och ehuru jag började tidigt finna, at Hjernes testamente och gratia probatum m. m. sådant, hvilket jag äfven sedermera fann brukas öfverallt, förorsaka anlitarne deraf flera krämpor än de bota, som jag föga fördrog; och ehuru jag ännu snarare förnam, och äfven framgent, dels mer och dels mindre, erför, at jag vid försäljningen deraf skulle använda en sådan smilighet och vara så smidig, för at förse kassan med syndiga slantar, som var oförenligt med mina tänkesätt och böjelser: fick jag likväl under tiden, för det första förmärka, at större insigter ej behöfdes til detta yrke än de, hvilka för mig voro möjliga at ernå; och för det andra, veta, at äfven kloka och hederliga obemedlade män utöfvat det-samma och dervid tagit sig fram, — hvilket må vara möjligt med andra berömliga egenskaper, än de här upgifna, hvarmed man ej gerna gör det, — som förhalp mig til mod

dertil, och til den förmodan, at det skulle för mig med tiltagande förstånd i en framtid blifva bättre; och för det tredje, behöfde jag i början i flera år ej ens begära, för at få den ena nya tjensten efter den andra i samma väg, men icke viste hvart jag hade at vända mig på andra håll, utom der jag antingen ej såg minsta dager för mig, eller ej ännu fann mig få sådana små fördelar, jag tycktes mig vid hvad jag var. Och för det jag således icke öfvergaf mitt yrke, och ej utan först använde den tid jag hade at studera på i de böcker, hvilka mest rörde min vetenskapliga befattning deri; och icke innan jag af dem inhemtat hvad för mig nödvändigast behöfdes, sökte at blifva kunnig om rätta sammanhanget med det för mig besynnerliga, at jag hade ej väl anländt til en apothekare för at blifva hans medhjelpare, förrän jag skulle hufvudstupa ifrån honom; då åter de af mina kamrater, som voro lågtänkta persedlar och liderlige utsväfvare, icke blefvo förföljde, — korteligen: för det jag ej ägde den vishet naturen mig förnekat; och för det jag icke lemnade chemien och hvad annat jag var skyldig at lära, och i stället upsökte filosofien, hvilken jag ej kunde gerna tro at för mig förrän framdeles til min nytta eller mitt nöje behöfdes; så måste jag omsider hårdeligen frysa och svälta. Men emedan jag ej var hunnen den utveckling, at jag såg mig i stånd at genom förklaringar deröfver väcka andras medlidande med mig, innan jag på sätt och vis nödgades öfvergifva Sverige, har jag hitils dermed tegat. Men hvad jag efter nämnda öden mig företog, och hvilka som i öfrigt blefvo följderna, derom vill jag nu vidare up-

slå min språklåda, för at se til hvad jag dermed för mig kan uträtta.

Hvilken af de förståndigaste och ädlaste i stor fattigdom födda män, som blifvit af någon vänligen anmodad när han börjat träda ifrån barnaåren, at begifva sig til apothekslärling, hade möjligen kunnat dertil gifva sitt samtycke. Men då han funnit göromålen bestå af så många til det mesta endast mekaniska arbeten och så mycken minuthandel, at han föga haft tillfälle at vara vetenskapligt nyttig; och då han derunder fått tillika se flera nog fördömma och tadla sina vittra drag och sin naturliga stolthet, för at derigenom betydligt lida; hade han väl icke varit så oeftertänksam och oförsigtig at länge dervid kvarblifva. Men förutsattom nu, at han, i likhet med flera andra sådana män, i början länge haft för stort misstroende til sig sjelf, för at söka at bättre gagna, samt at han derigenom också ej fått fullständig reda på, hvarföre man sålunda förhöll sig emot honom, innan han blifvit igenom förjagningar ifrån det ena apotheket til det andra, en sådan nödställd stackare, som jag derigenom blef: så hade han då skolat beklaga sig för de vänner och bekanta han haft at tilgå, och rådfråga sig hos de tillförlitligaste af dem, om hvad som för honom varit bäst at dervid göra, hvilket också jag gjorde. Men om de icke vetat bättre än svara och trösta honom så här, som en del af mina vänner och bekanta undfägnade och affärdade mig: »at sådant lidande är rätt åt den som är felagtig nog at ådraga sig de flestes fiendskap:« så har också stundom

stundom hos dessa stora män förnuftet et så ringa värde öfver känslorna, at det synes som han, i stället för ordentliga undersökningar derom, kunnat tillåta sig at til en del tro detsamma, och således är mindre underligt at detta hände mig; hvarföre jag vidare försökte, men äfven af andra skäl, hvilka jag skall snart anföra, detta slags af mig dittills innehafda befattning, under den allvarligaste föresats, at så mycket som stod i min magt vara et helgon. Men sedan det lyckats mig at ånyo erhålla en sådan plats, blef jag icke-dessmindre, likasom tilföre, af dem som ej förstodo något, ansedd och utskriken at vara et troll, och äfven derigenom måst bortflytta, hvarvid man väl, på det förra viset, tilböd sig at förhjelpa mig, men jag tackade, och undandrog mig det, och lefde sedan någon tid af vissa andra små befattningar, men hvilka jag viste icke äga länge bestånd, och fördenskull derunder sträfvade af alla mina krafter at få mig en tjenst, hyarmed jag kunde vara bättre belåten, som dock för mig misslyckades, och derföre infann sig då åter den svåra nöden.

När den odödlige Copernicus i mer än trettio år för sig sjelf behöll sina skarpsinniga upptäckter om vårt solsystem, åsidosatte han at så uphöja Skaparens storhet ibland vårt släkte, och at sjelf vara en sådan jordens prydnad, som först skedde efter hans vänners enträgna begäran, at han måtte deraf göra framläggning för världens ögon. Och om han, under detta misstroende til sig sjelf, haft så vidskepliga vännere, at de förklarar

dessa hans mästerstycken för gudlösheter, hvilket sedermera både kyrkans högste föreståndare och andra gjort, derföre, at desamma synas motsäga några ställen af Bibelns utsagor, hade kanhända då hans känslor blifvit så angripna, at han trott dermed förhålla sig illa. — Och när den ej mindre oförliknelige Newton en tid tvekade at utgifva sina beundransvärda Principia philosophiæ naturalis mathematica, var han äfven icke så tidigt för så många den himmelens tolkare och sitt lands ära, som han kunnat vara. Och om också han, under detta misstroende til sig sjelf, ej halt i de betydande män, hvilka begärde hans upfyllande af dessa vackra pligter, sådana, som voro värda hans förtroende, utan i dem de djur, som förkastat detta hans gagnetliga verk, men uphöjt honom til skyarna för sina förklaringar öfver — Johannis Uppenbarelse, synes det då icke omöjligt, at han vidare så förglömt eget värde, at han, i stället för at söka göra flera upptäckter i naturen, satt sig ned at skrifva förklaringar öfver — så många uppenbarelsor han fått fatt på. — Och på det jag nu må få det slags ära, hvilken kan mig härvid endast tilkomma, at jemnföra dessa stora män på deras svagare sidor, med min lilla varelse: fick jag innan och under min sednast iråkade villervalla så många förebråelser, af en, som sade: »at jag var af sjelfklokhet så svår at hafva med at göra, at jag borde gå med påsen på ryggen;« och af en annan, som sade: »at jag betedde mig så lättsinnigt, at jag ej stod at hjälpa utan genom hårda öden« o.s.v.; så at jag slutligen ej tänkte bättre om mig sjelf än sade til mig: ditt dumma nöt, vore

det då icke för dig mycket förmånligare at utrota dessa eller hvad dylika fel du äger ur ditt sinne, än at behålla dem, til eviga olyckor? och upsökte då de bästa moralisters verk jag kunde åtkomma, för at verkställa det; men hvori jag börja glo så stort, at ögonen hade nära bolnat, när jag fick läsa detta:

*Du, som i ljus och dygd ditt kall, din ära sätter,
Hur ofta tröttnas du af menskors oförrätter!*

*Hur mången suck du drar för intet annat brott,
Än det, at vara värd ditt slägtes vördnad blott!*

hvarvid jag blef äfven så bestört, at jag fällde boken ned på golvet; men tog den up igen, och läste vidare, tils jag träffade dessa rader:

Res brott på brott: lägg fordna dars til dina:

Var Cromwell, Borghia, Nero, Catilina:

Förskräck, slå ner: — det tåls. — — —

hvarvid jag genast kastade boken ifrån mig, och tänkte, i min förvirring, at denne karl var alldeles galen, som så vände up och ned på allt förnuft; men började likväl snart at sansa mig, och komma ihåg, hvad jag hade sett, — och en gång hört omtalas, at en vetig man kan vara sannare i några rader, än hundratals dumhufvud med alla deras idéer sammanlagda. Och härigenom blef jag då inledd på flera af de enkla sanningar, hvilka jag tagit mig den friheten at här framställa; och hvarföre jag sedan icke kunnat annat än med största allvar eftersträfva en plats, på hvilken jag åtminstone ej blefve så orimligt känd, och derföre på så gement sätt behandlad, om jag änskönt på densamma mig underkastade andra stora vidrigheter.

Tilförene hade jag ofta tyckt mig icke kunna med et bättre, utan snarare med et sämre,

förhållande begå mig ibland de många jag skulle i mitt yrke hafva befattning med, och följagtligen då ej hade för mig dervid god utsigt för framtiden, och derföre, i min villrådigher, än tänkte på at begifva mig til ett och än til et annat, samt ville, i mitt först iråkade armod, fara til sjös, emedan jag började nu at taga denna sak, som jag förut haft i ögnasigte, til allvarligare öfvervägande, och dervid föreställa mig, at ehuru svårt det för mig bletve, fick jag likväl der blott några få personer at göra med, hvilka jag hoppades skulle snart så lära känna mig och min ihärdighet til hvad jag gjort mig pligtig, under den kortare eller längre tid jag kom at med dem umgås, at jag, med hvad jag ibland dem endast behöfde röra tungan til, icke hade mycket at frukta; och således äfven fann mig dervid hafva små förhoppningar för framtiden, och dessutom också gjorde stort afseende på, at dervid komma i tillfälle at få en eller annan glad stund i den grönskande naturen i de varmare länderna, hvilket blef för mig af outsägligt värde. Dock som jag, ifrån den stund jag började visa den af mig af tvungna ostadigheten, fick af flera höra, at densamma skedde derföre, at jag var en konstig varelse, hvilken hade ovanliga fel, gjorde då detta allt mer och mer, med mina anspråkslösa betraktelser öfver mitt upförande, sådana hvirflar i min hjerna, at jag, som också icke var i nämnda armod under den tid våra hamnar voro segelbara, emottog, hvad de af mitt lidande rörde förskaffade mig, at åter för mitt uppehälle och den vanliga lilla kvartalshyran bereda och försälja den Essentia amara och de öfriga beska och bittra saker,

hvarmed jag alltid velat, om jag kunnat, bota de sjuka och svaga, samt önskat at vid försäljningarna vara til nöje och behag. Men då sådana som de fordna motgångsstormarna började och fortforo nu igen at blåsa på mig, gjorde jag således allt hvad jag förmådde, för at komma til sjös, och anhöll derföre, som anonym, i Stockholms Dagligt Allehanda, at få denna åstundan upfylld, hvarpå jag fick svar, och så säkert löfte om at blifva emottagen, at det förvandlades i et — räfstreck. Jag vankade sedan af och an och sökte länge hit och dit hvar jag kunde vinna mitt ändamål, utan at dermed för mig mer uträtta, än förskaffa mig en närmare erfarenhet om hvad man kallar — *verlden*. Dock emedan mig emedlertid hittils feltes den kunnighet om hur de bästa menniskor ofta, för utöfningen af dessa deras egenskaper, blifvit behandlade, som skolat gifva mig en riktig kännedom om hvarföre jag, för bruket af de mig väsendtligen ifrån djuren skiljande egenskaper, ej blifvit af dem tåld, hvilka oftast icke akta och värda hos andra stort mer än sådant, — hvarmed åsnor kunna vara utrustade; så kom det hos mig ifrån barndomen inpräglade: at man kan i sina egna ögon hafva bjelkar, när man ser granden uti andras; tillika med de mig nyligen gifna — skarpa lexor, och dem jag äfven nu fick, vid det armod jag igenom min tjenstlöshet åter iråkade, at så öfverväldiga mig, at jag ej blott ansåg mig hafva begått de smärre svagheter, hvilka kunna svårligen eller omöjligen alltid undvikas; utan at det var för några hos mig hemligt inneboende grofva fel, som detta myckna onda träffade mig, — för hvilka jag alltid trott at

alla skälmar borde tuktas. Men sedan jag fått tillräcklig uplysning, at man misstagit sig på min person; och at jag varit utställd för många af de narrar, hvilka dömma om andra, som den blinde om färgen; samt at sådant skulle, igenom mitt yrkes fortsättande, allt framgent hända mig; så måste jag på något sätt förvärfva så mycket penningar som förslog för mig, at köpa denna förödmjukelse, hvilken jag til en början icke kunde få på annat sätt, at, til så många andras skam, klifva up i masterna. Alltså var jag än en gång föranlåten at söka en sundhets-fabrik, för at der för någon tid göra den lilla vinning, som för mig erfordrades. På en liten sådan blef jag då ändteligen emottagen, och snart derefter, enligt min begäran, transporterad til en litet större, som kallades, — det jag må rätt le åt, — döds-kalle, der jag, genom den lilla lön jag kunde erhålla, lagdt til hvad jag förtjente på åtskilligt annat smått, hoppades at hopskrapa så många styfrar som räckte til för min nämnda afsigt. Dertil behöfde jag dock här qvarblifva längre än vanligt, hvartil jag också försökte at göra mig til den smilaktige krypare, hvilken skulle af tosingar blifva så ärad och älskad, som en af de kostligaste och sötaste bodbetjenter. Men då man inom huset började bemöta mig med största lågheter, icke piller-fabrikören sjelf, som var en fredlig man, utan hans äkta maka hennes plåsternåd, hvilken var af den immoralitet, at hon en gång med sina flugvingar i vredesmod slog mig med en sko i pannan, for jag likväl derifrån innan jag annars ämnat, med det mynt jag hade, hvilket jag gaf åt skutföraren Grobianus, som

sig dermed åtnöjde för at taga mig med sig til Brasilien.

De största snillen, som blifvit i födseln af lyckan förglömda med jordiska fördelar, kunna isynnerhet nu för tiden snart på tilbörliga sätt göra sådana framsteg, at de ej behöfva åtlyda oförståndiga och nedriga menniskor; och om de sedan blifva än så mycket förföljda, hafva de likväl gilltiga utvägar at undvika detta. Men så har det ej varit med mig, som endast är en redig tänkare, och tillika sådan, at jag aldrig velat med skamliga steg förbättra mina villkor. Om någon at nämnda snillen funnit sig, efter sin uphöjelse, befogad at påstå för andra, at vittretens fader Homerus i sin Iliad och mästaren Virgilius i sin Eneid, så väl som i deras öfriga skrifter, visat, at de, ehuru hedningar, begge varit af de största Guds beläten som funnits ibland oss menniskor, och af de bästa bidragare til den odling, som är endavägen til den högsta för oss efter döden blifvande härlighet: och han med åtskilliga förklaringar deröfver så motstridt andras öfvertygelse, at man derföre gjort med honom, som med filosofen Bayle, tagit ifrån honom hans syssla och inkomster: så hade han kunnat med sådan kraft och liflighet visat, huru ifrån verdens början allt hittills den sanna visheten blifvit hindrad i sin framgång med folket, af de, hvilka alltid funnits, som med sina obetydliga grader af förnuft, men stora inbillningsfoster, understödda med grofva dikter, förvillat det til sitt förderf: at han så väl dermed skolat börja at få inkomster igen, som han med flera andra nyttiga ifrån sin

penna härflytande saker, kunnat så underhålla sig, at han ej behöft tjena under någon hvilken han ej bort krusa för. Men då jag deremot, som så oskyldigt som jag visat, råkade at komma til och stanna i en tjenstbefattning, der jag gerna velat för min välfärd tåga, men icke kunde förmå mig at afstå ifrån det tydligt rätta när jag skulle tala, och derföre, så väl som för annat dylikt, blifvit af dessa många, hvilka icke sällan ej inse hos enom annat värde än det, ens titel och — taskbok innehåller, så behandlad, at jag måst taga min tillflykt til endast talande, i hvad som rört skeppsmanövern och andra simpla göromål; så hade jag väl nu icke haft något annat at klaga öfver, än de vedervärdigheter, hvilka kunna räknas til vanligt menskligt lidande; om nemligen denne båtsmanskung jag satt mig under, ej varit så ofolkelig; och om ej hans secundant Becktasse varit ett af de största afskrap. Men se der, huru jag kom ifrån en olycka til en annan.— Dock under det jag som bäst tänkte på, om jag aldrig skulle få åtnjuta någon sällhet, hände en sak, hvilken satte mig i tillfälle dertil, och som var den, at — fartyget stötte på grund, då vi strax derefter ledo skeppsbrott på de dervid nära belägna klipporna Abrolhos på Brasiliens kust, och efter trenne dygns segling, under största lifsfara, i skeppsbåtarna, ändteligen hunno in i en liten blomstrand och välluktande skärgård, hvilken i sin vegetation framviste de behagligaste föremål för mina ögon, dervid jag icke kunde annat än tänka, med et suckande hjerta: ack store Gud! unna mig den fröjden, at här få några lugna dagar, at här i dessa gröna nejder, i

min enslighet, beundra Dina verk och prisa Din barmhertighet! — och dessa önskningsar blefvo då upfyllda, men efter någon tid beklagligen åtföljda af stora ledsamheter, och omsider af hårdare slag och omenskligare behandling, än mig dittils träffat.

Någon af våra män med utmärktare genie, som blifvit under sina tiltagande ungdomsår i hög grad olycklig, i hänseende til kroppsliga behof, hade troligen ej så saknat deltagare, hvilka gifvit honom erforderlig mildring deri, som jag tillförene måst i min fosterbygd, men som likväl jag nu genast fick i et främmande land, emedan jag kom naken dit i några der boende landsmäns åsyn, hvilka hade kanhända i deras fädernesland förhållit sig emot mig, likt vanliga andra, som gemenligen hvarken göra undersökningar om hvem man bör främst ihågkomma, eller föreställa sig, at någon kan råka på den villekulla, at deras barmhertighet emot den blir pligt; men nu icke underlåto at på mig fästa berömlig upmärksamhet och räcka hjälpsamma händer. Det förstås af sig sjelf, at dervid min åstundan ej blef annan, än at för några år få njuta af det slags nektar som doftade i landet, och at derunder göra med arbetsamhet mina omständigheter sådana, at jag kunde fördelaktigt återvända. Och dertil började utsigterna at tilfredsställa mig: ty jag kom dit just en tid, då flera der varande betydande och förmodgne män eftersökte naturforskare, för at sända omkring i landet i natural-historiskt hänseende; och på hvilken tid européer äfven begärligt upköpte och högt betalte naturalier: hvarföre jag också på andras bekost-

nad i nämnde egenskap, först uppehöll mig i de skogrika trakterna omkring landets hufvudstad Rio-Janeiro, och sedan reste längre in i riket i landskapet Minas. Men — det lilla ljus jag äger i en sak, som de flesta aldrig haft, och det för mig smickrande, at kunna nu så smått behaga alla hvar jag for fram, gjorde en sådan ändring i mitt beslut, at jag får anföra den, samt visa, huru utgången deraf blef bedröflig.

Menniskor hafva i allmänhet alltid varit sådana, at hvad deras af Skaparen undfångna æsthetiska känsla upfattat som sant om det andeliga, det må hafva varit aldrig så orimligt, har hos dem blifvit så innerligen kärt, at allt annat i detta ämne, som ej på det nogaste öfverensstämt dermed, varit för dem högst förhatligt; fast de stundom kunnat få, genom uplysningar, ehuru svårigen, orimligheterna hos sig utplånade, eller genom åtskilliga andra omständigheter, hos sig förändrade; eller få, på ett eller annat sätt, hos sig inrotat nya dylika, bättre eller sämre, satser; men hvilket allt aldrig kunnat ske genom andras dertil använda våld. När i äldsta tider det allmänt bekanta tildrog sig, at en del menniskor, af andeligt nit, förgjorde andra, och dessa, af annan andelig ståndaktighet, låto upoffra sig: skedde således detta, af de förra, i okunnighet om dessa enkla saker, och af deras derigenom upretade passioner; och af de sednare, af en sådan intagenhet i hvad de voro annorlunda öfvertygade om i detta ämne, at de, hellre än begå den lilla oskadliga falskheten at i det yttre ställa sig efter de magtägandes viljor, lemnade sina

lif innan de af naturens hand skolat skördas. Och när vår odödlige Birger Jarl, som i så mycket gjorde låfvärdt hvad han borde göra, likväl nog försyndade sig at befalla sitt folk at dräpa längre up i norden dem, til hvilka de nyligen i landet införda andeliga idéerna ej ännu hade inträngt, som icke låto döpa sig, och dessa underkastade sig detta rysliga öde: skedde således äfven detta, å ömse sidor, af samma orsaker. Och när den mängd af dylika exempel, som vidare kunna upräknas, tilldragit sig: har således också hårdheten å ena sidan, hos äfven annars berömvärda personer, och oböjligheten å den andra, skett af samma orsaker. De förnuftigaste människor måste i våra tider härvid tänka: Allsmäktige! af Dig ha visserligen icke de kunnat vara, som så många föreställa sig, sände at uplysa och leda någon, hvilka hvarken förstått at gifva andra begrepp om Din storhet, eller lära dem den lydnad emot Dig, eller, som är detsamma, den rättvisa och godhet emot sin nästa, som är bättre än offer, och därför första villkoret för himmelsk glädje!— För mig at hafva vetat allt detta, och dervid finna, at dessa förnuftigaste människor ej hittills kunnat, ens i mest uplysta länder, hos mängden utrota denna munktro, som kan ej nekas hafva varit — värre än pest: är det då gifvet, at jag vid min resa i det inre af et land, der föga funnos andra än katholska böneböcker, icke blott ej fann det på minsta sätt skadligt, at i de välmenta samtal män beständigt höll med mig derom, göra mig mjukare än en svamp, utan också icke såg mig dervid kunna något klokare utträtta, allra minst i et främmande af mig ännu endast litet

förstådt språk. Och emedan jag blifvit försedd med rekommendationsbref ifrån landets Regering, och fått det i öfrigt så ställt för mig, at jag hade något borgerligt anseende, och var således både til själ och kropp flyttad ifrån noll til högre siffertal, och derföre ej bemöttes med sådana tampagtigheter, för hvilka jag förr aldrig skulle våga at knysta; kom jag nu äfven i andra saker mycket väl öfverens med också det lägsta folk, och troligen bättre än någon af dem skolat göra, som beskyllt mig, at sjelf ha varit skuld til at sådant ej förr skedde. Emedlertid fortsatte jag resan, under denna högtidlighet, såsom af hvar och en ansedd at vara en ganska beskedlig karl, men stannade, tils vidare, när jag nalkades den stora floden Sanct Francisco, emedan jag ej den årstiden kunde färdas deröfver utan fara at ådraga mig fläckfeber. Jag inqvarterade mig då på en stor och vacker egendom, som förut blifvit mig anvist, hvilken var tjenlig för mitt uppdrag, och hvars ägare var en gammal gumma, som tog hjertligt väl emot mig, undfägnade mig med landets produkter, och tilböd mig, efter några dagars vistande derstädes, at få kvarblifva, med åtnjutande af fritt underhåll, et helt år, om jag så behagade, hvarföre jag på det högsta tackade, men med tilkännagifvande, at mina göromål hindrade mig derifrån. — Här blef då både bittida och sent frågor om crucifix och helgonens beläten, som jag måste ofta kyssa. Och ehuru jag många gånger försäkrat, at jag var benägen til allt i denna väg, sökte man dock beständigt ånyo förvissa sig derom, tils jag fick omsider veta, at derunder låg en speculation, den väl

kunnat derförutan gått för sig hos andra af dessa trosbekännare, på flera ställen i landet, isynnerhet i städerna, men hvilken ej här blifvit derförutan verkställd, och som var, at jag skulle blifva — et barnabarn i huset. Jag kunde i början ej annat än skratta åt denna löjlighet; men då jag kom, af anförda orsak, at länge dröja på detta ställe, och derunder först erinra mig mina fordna öden i mitt fädernesland, och under tiden såg mig föga kunna, med hvad jag hade åtagit mig, förtjena så mycket som räckte til, at en gång der blifva på något sätt nyttig och hafva min utkomst; och sedan eftertänkte, hvad lugn jag här skulle njuta, hvarest jag blef af alla vänskapsfullt och höfligt bemött, och hvarest fanns öfverflöd på hvad som tjente til lifvets fulla bergning; så kom väl min djupa känsla för det land, der jag först sett dagens ljus, i något qual, men lindrades också mycket med den behagliga ros, som var mig ämnad: hvarföre jag, i en enslig stund, under fällande af några tårar, beslöt at gifva mitt samtycke. Men jag kom ej at dervid så noga se på, hvad jag redan kunnat märka, hurudan denna sockersöta gumma i sjelfva verket var beskaffad, hvilken jag nu ställde mig i största beroende af; och lät äfven erkänslan för hvad jag af henne åtnjutit, sedan jag tilräckligt erfarit, at hon var en ibland de sämsta menniskor, hindra mig ifrån besinnande, at hon, i likhet med dylika andra varelser, blefve gränslös i låg hämnd, om jag på något sådant sätt gjorde henne emot, som sådana icke kunna tåla. Och det var dessa omständigheter hvilka förorsakade mig, hvad jag önskar, at aldrig någon annan måtte komma at försöka.

Ifrån den ena tiden til den andra har funnits så til förnuft och känsla vanlottade menniskor, at de hellre än afstå ifrån deras i oträngda mål fattade beslut at mörda de största regenter för sina dygder, blottställt sig för marterande dödsstraff. En Ravailac rände en knif i hjertat på den förträfflige Henrik den fjerde, som i fall det icke endast skedde af hämnd derföre at denne Konung gaf religionsfrihet, hade dock ej andra än dylika skäl. Och en annan sådan andelig bar en förtärlig med springfjädrar försedd morddolk i barmen, för at döda vår ej mindre förträfflige Gustaf den andre, hvilket upsåt han lär haft derföre, at samma Konung skyddade Lutherska läran i de Tyska staterna. Och af en person hos oss, med ungefär dessa munkars borgerliga värdighet, har, som hvar och en vet, en så ohygglig föresats blifvit fattad och utförd i vårt tidehvarf, emot en lika så värderbar Öfverhet för sin storhet. Likväl kan af sådana tygellösa skarn sådant ej häröra ifrån, at icke vilja eget väl, utan ifrån villfarelser, hvarmed orediga menniskor med än så onda böjelser, skulle hvarken, utom vid någon sällsam tillfällighet, göra mycken skada, eller vara så andras plågoris som de ofta äro, om man gjorde hvad man kunde, för at nedsätta dem på de platser, der de blefve minst farliga, och sökte på allt sätt beröfva dem magten at förtrycka. Men då verdens snillen, hvilka bemöda sig at lära andra denna väg til deras bästa, ej kunna bibringa många af dem den öfvertygelse, som skulle föranleda til vida flera rättelser häri än som göras; och detta hos dessa sednare vanligen ej anses för fel: så måtte det hos

mig så mycket mindre varit oförlåtligt, at jag
 ej föreställde mig at nämnda karing, hvilken
 tog så kärt emot mig och öfverhopade mig
 med välgerningar, skulle utöfva emot mig det
 värsta onda, som ingen lät mig ännu förstå
 något ditåt ledande, men flere hvilka ville at
 jag skulle blifva på stället, försäkrade, at hon
 var ganska god, hvilket jag icke, utan den
 sjelfkloket jag blifvit tilviten, kunde då an-
 nat än til en del tro. Men sedan jag råkat,
 på anförda sätt, at sätta mig i klorna på hen-
 ne, hvilket mina tänkesätt ej tillät mig at
 derefter sjelf undandraga, om jag ock varit
 hårdhertad dertil, fick jag nog veta hvad för
 et odjur jag fått at göra med, men frugtade
 likväl så, för at inom mig hysa den lättsin-
 nighet, hvaraf jag skolat tilförene vara, en-
 ligt deras utsagor, i hög grad anfäktad, hvil-
 ka kanhända sjelfva varit af de sig rätt illa
 beteende emot hvem som frälsar folk ifrån
 sådana missfoster, at jag fann det vara otack-
 samt, at ej anse, at hon som gjort mig myc-
 ket godt, för någon del fördrog miit yttrade
 missnöje öfver det mig derefter tilfogade ön-
 da, hvilket jag ville hafva ändadt. Til följe
 deraf, hade jag ej för ögonen, at när de säm-
 sta människor kunna stundom låta hämnd-
 girigheten rasa, utan minsta gagn, ögonsken-
 ligen til deras egen ssörsta olycka, skulle
 lätteligen denna, som genom sina rikedomar
 blifvit i sin ort en despot, och der utöfvade
 uppenbarligt tyranni, samt förhöll sig emot
 sitt folk, då det ej behagade henne, likt en
 djefvul, utan minsta afseende på rättvisa, —
 skulle lätteligen denna, med sitt ofördöjeliga
 högmod vid at uptaga mig i sitt hus, och
 med at endast för sitt nöje göra mig tilbud,

hvilka hon det ena året efter det andra, af
 oredighet, elakhet och ilska, ej ännu upfyll-
 de, så mycket mer, med sin derunder talta
 ton, hvilken hvarken røjde kännedom om he-
 derus lag eller tecken til ömhet, ej tåla de
 sanningar jag slutligen sade henne, som gan-
 ska många vida bättre människor, vilja flyga
 i håret på hvem som visar dem sådana af de-
 ras svagheter, hvilka ligga i vägen för deras
 eget väl i alla hänseenden. — Utan jag hade
 tillika låtit dessa i början njutna glada dagar,
 under den största gästfrihet, på hennes med
 behagliga skogar och slätter omvexlande ägor,
 så intaga min själ, at jag ej kunde för mig
 afmåla de grusliga följder af, at förebrå hen-
 ne sina sedermera företagna gemena krome-
 lurer och krängel emot mig, hvilka jag inpå
 tredje året uthärdade, men skref då, emedan
 jag aldrig kunnat muntligen få reda på hen-
 ne, et allvarsamt bref, under et vistande på
 några mils afstånd, så godt jag kunde uttryc-
 ka mig i språket, i den förhoppning, at der-
 med gå så förhufvigt til väga, at hon, enligt
 sin skyldighet, gjorde en gång et ordentligt
 slut på saken; men hvarföre hon i stället så
 utgöt sin galla emot mig, at jag aldrig mer
 fick sätta min fot inom hennes dörrar. Och
 fast hon visste sig vara sjelf skuld til, at jag
 förspillt min tid och ej hade penningar, och
 at jag ej anmodat henne om, at göra sig til
 det stöd för mig, som var blifvit det enda
 jag då ägde, ansåg hon sig likväl nu, ehvad
 jag måtte invända, ej hämnas nog på mig
 dermed, at på skamligaste sätt bedraga mig,
 utan ville äfven til den grad på annat sätt
 bringa mig i yttersta elände, som jag knap-
 past

past förut kunnat tro någon enda om at nedlåta sig til, och så, at jag hade isynnerhet sedan i nio månader de värsta känningar deraf, som jag bör undvika at närmare omtala.

Det har ifrån denna afhandlings början blifvit visadt, hur de förnuftigaste människor bjudit til at uplysa folk, och at man derföre misshandlat dem. Til de redan anförda exemplen må ännu läggas tvenne. Det ena är den store Galilée, som för sina astronomiska undervisningar blef af Påfven straffad; det andra är den namnkunnige Molière, som för sina mästerliga dramer blef, vid sin död, af Biskopen förnekad, hvad likväl af den vitterhets-älskande Konungen anbefaltes, begrafning. Galilée, hvilken vid sina betraktelser på det utom all beskrifning myckna somfirmamentet har at framvisa, på vetenskapligt sätt beviste det sammanhang med vårt solsystem, som före honom blifvit funnet, och äfven gjorde nya vackra uptäckter deri, hvilket allt förträffligt visar den Högste i sin härlighet, och kan ingifva en de gladaste förhoppningar, kom dermed at motsäga, hvad somliga andra för längre tid tillbaka sagt, som ej stort begripit, hvarföre han blef först af den helige Fadern strängeligen tillsagd, at ej mer utgifva något stridande emot dessas lärdomar, men fortfor likväl dermed, och derföre af honom kastades i inquisitionens mörka fängelse. Molière åter, hvilken på det ägta satiriska sätt förlöjlighade dårskaperna, som kan förbättra människor, och hvilket vida mera talar til sinnena, än alla torra reglor, som icke kunna något uträtta, hade troligen

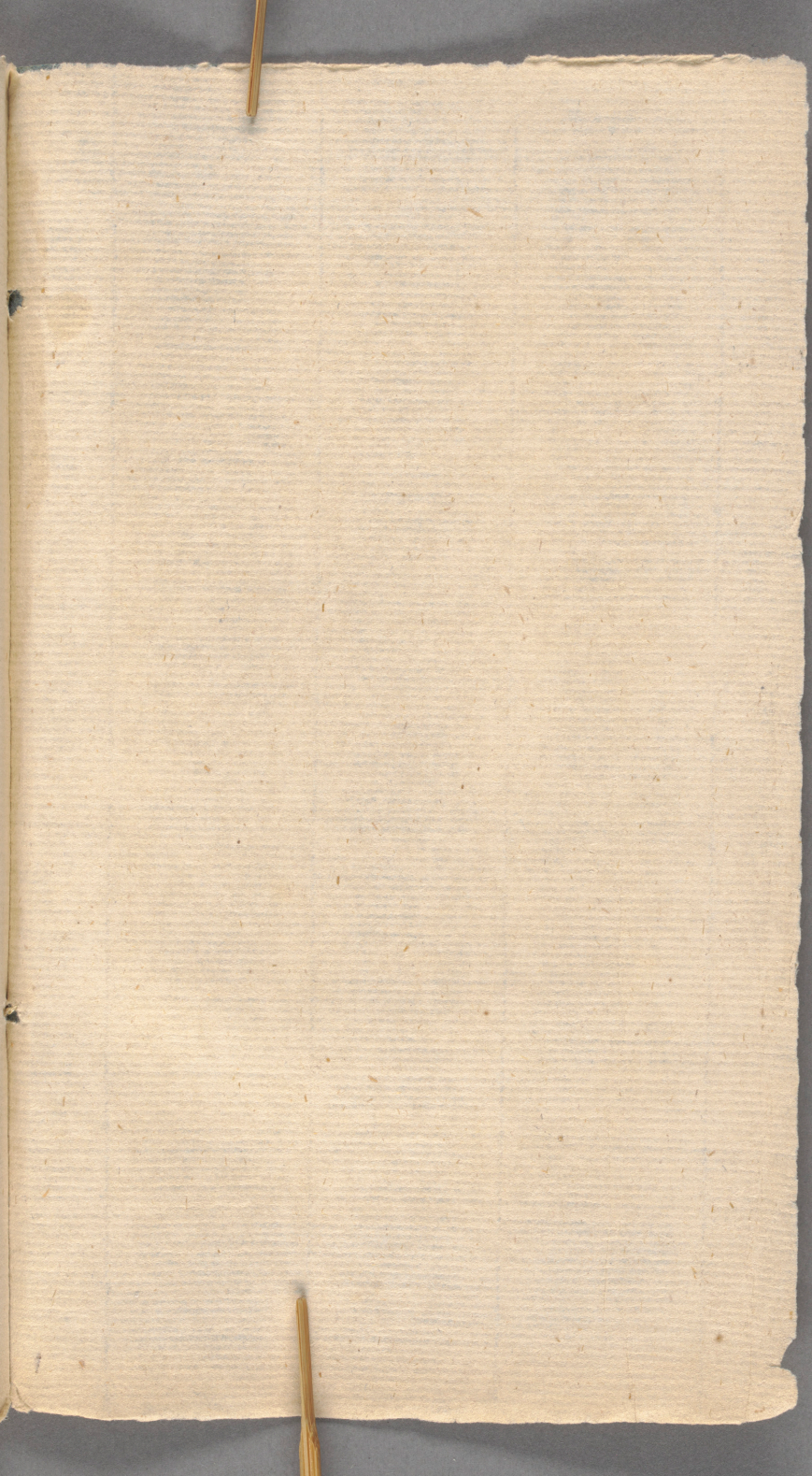
äfven ej dermed uphört, om han ock lefvat på den tid, då presterskapet regerade i Konungens ställe, och de hotat honom med, at annars en gång upsätta hans liflösa kropp på stegel. Och det är tydligt, at alla dessa mäktiga snillen, hvilka alltid sett sig vara nästan de enda, som med deras förenade ljus förädlat människosinnet, så at man ändteligen nu, för det mesta, både uphört med at göra sig til tigrar eller — sjelfspillingar, för de tänkesätt man fattat om det andeliga, och bortlagt at kasta sin enfaldiga nästa lefvande på bålet at upbrännas, för det den inbillat sig äga et andeligt välde öfver naturens krafter, som man ännu gjorde hos oss i Carl den elftes tid med trollpackor; mycket annat at förtiga, — det är tydligt, säger jag, at de, hvilka sålunda upodlat folket til den förnämsta timliga sällheten, och at äfven en gång åtkomma den högsta eviga lycksaligheten, också bort, så väl som de hvilka nu för tiden finnas, ur samma skäl, böra, upoffra, för det allmänna bästa, egna jordiska fördelar. Men om jag, som icke fått den gåfvan at, likt desse, göra den nytta, för hvilken jag åtminstone skolat, som hvar och en af dem, åtnjuta en efterverlds välsignelser, hade ägt en koja, i hvilken jag kunnat i mitt lugn, utan för mig för strängt arbete, hafva min bergning, och likväl på sådant sätt talat inför allmänheten, som jag nu gör, så hade det väl varit, hvad jag vill just för ro skull, såsom en obestriddighet, säga, mycket bättre, än at ej gifva akt på och ställa sig efter de, hvilka framkomma med dylika saker i välgjutnaste former och utlägga dem med skönaste färger; ehuru jag skolat anse mig derföre, ickedess-

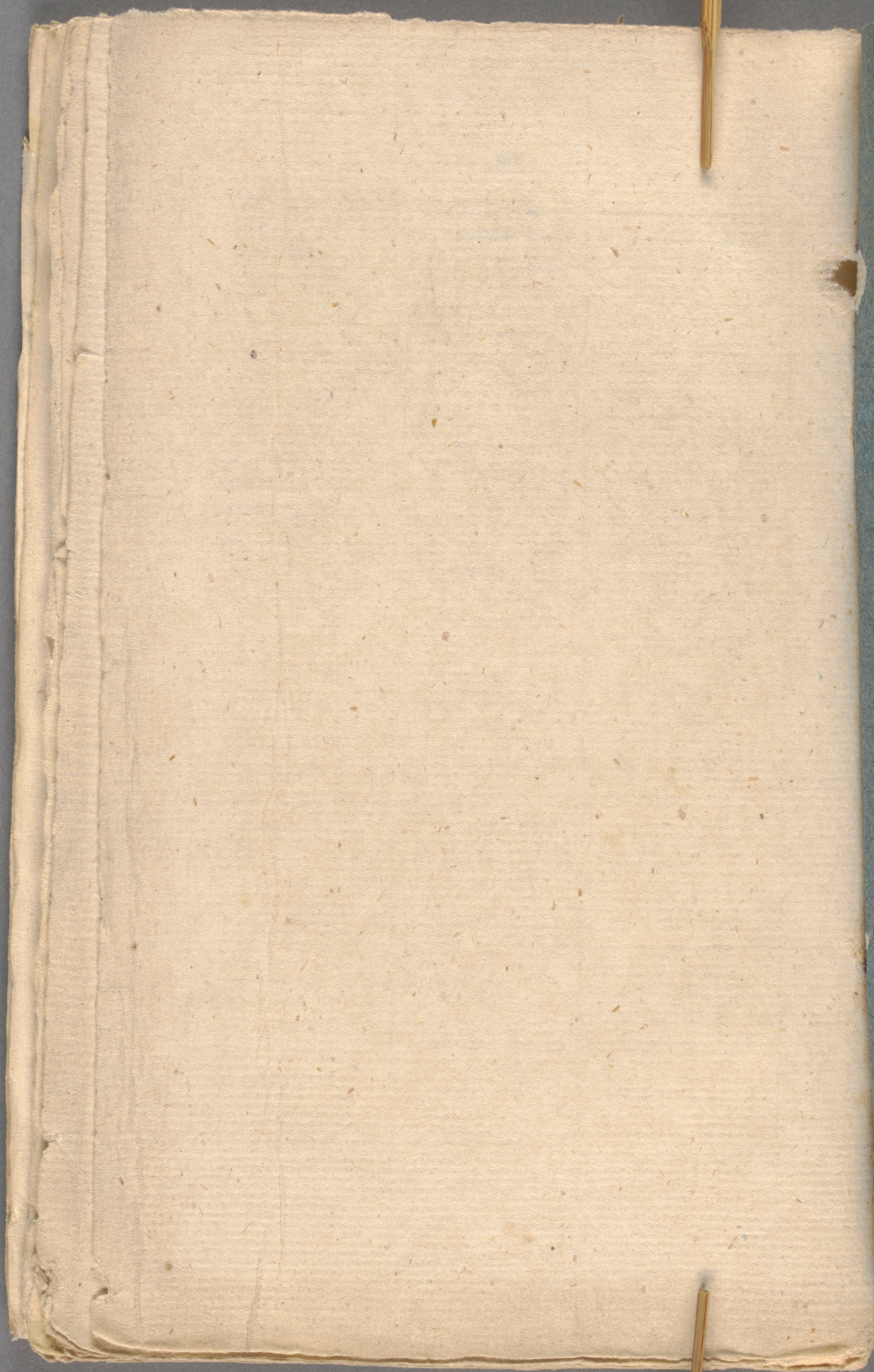
mindre, böra, som man sagt mig, vandra med tiggarsatfen, och på allt sätt örfilas, tils jag blifvit en skicklig menniska. — Men som nu *fördom* och *egennyttia*, *sjelfklokkhet* och *lätt-sinnighet* i alla tider nog fasligt beherrskat en — stor del af menniskor, för at vilja på sådana sätt ödelägga den Allmagten i sin mildhet sändt til hela verdens välfärd, som de få här ofvan gjorda korta utdrag af historien visar; och det således lätteligen händer, at dessa fyra vilddjur, hvilka alltid gått omkring, likt glupande lejon, och sökt hvad de uppsluka kunnat, förleda folk at antasta äfven andra, af hvilka jag olyckligen är en, som i all min lifstid fått deraf den känning, at följdén blifvit, at jag nu måst, med toma händer, söka i min fosterbygd, i någon för mig ny befattning, min utkomst: så är det min bästa utväg, at deröfver offentligén göra så förnuftiga förklaringsar jag kan, för at blifva på rimligt sätt hulpen af någon af Er, som skulle hafva tillfälle och förmåga dertil, och ej är för dålig och för kallsinnig at icke vilja det, hvilken jag ej vetat hvar jag annars kunnat träffa. — Jag hade också vidare skolat orda om det mig hända onda på de nio år, som förflutit efter utståendet af dessa mina af mig sist förtäljda öden, för at tilvinna mig all den medömkan jag förtjenar, om det ej blifvit för vidlyftigt, och dessutom ej tillika innehållit, hvad jag bör förtiga. Det torde derföre vara nog, at först, til bevis på hur det blifvit min lott, at på allt sätt försöka afskyvärda menniskor, anförä, utan onödiga omsvep, det: at då jag en gång var i skogen sysslosatt med naturens riken, vid sidan af den breda floden Rio-Doce, hade en hop

der ströfvande menniskoötande vildar lurat på mig, för at ertappa mig, och derföre vid läglighet sköto på mig med tvenne åthufvudet rigtade pilar, hvaraf jag sårades, men hvarmed jag, såsom sjelf beväpnad, slapp undan, och blef efter en månads tid helbregda, ehuru jag hade deraf betydliga smärtor, och förlorade derigenom för alltid synen på det ena ögat; — och at, sedan detta anförande, endast i korthet säga, hvad som är verkliga förhållandet, och hvilket jag förmodar at man ej anser, af min uprigtighet, för at vara öfverdrifvit: at så oförskyldt jag måst kämpa med alla de motgångar, jag här upgifvit, har jag nödgats äfven göra med många, och nästan lika så svåra, denna öfriga långa tid jag vistats i Brasilien, under hvilka, den af mig länge efterlängtrade döden har så undflytt mig, som ämnade den aldrig sluta mina dagar, och som allt gjort, at jag, ehuru flera gånger kunnat, med företag af min öfvertygelse ej gillade, med lätthet, efter allt utseende, både åtkomma stor rikedom och andra förmåner, nu i stället, under et obehagligt besannande af dessa en af våra största författares ord, at det händer, at ju bättre människa man med tiden blir, ju svårare är det för en; måst, som sagdt är, i denna lifvets uselhet, i stor fattigdom, som en främling, utan utsigt för mig, anlända hit: hvarföre jag, såsom blifven sålunda utan eget förvållande den olyckligaste människa som funnits til på jorden, får vördsamt anropa någon af Er, jag vändt mig til, om miskundsamhet öfver mig. . . Men det var likväl för besynnerligt, at ehuru brådtom jag hade med utgifvandet häraf, företog jag dock, i

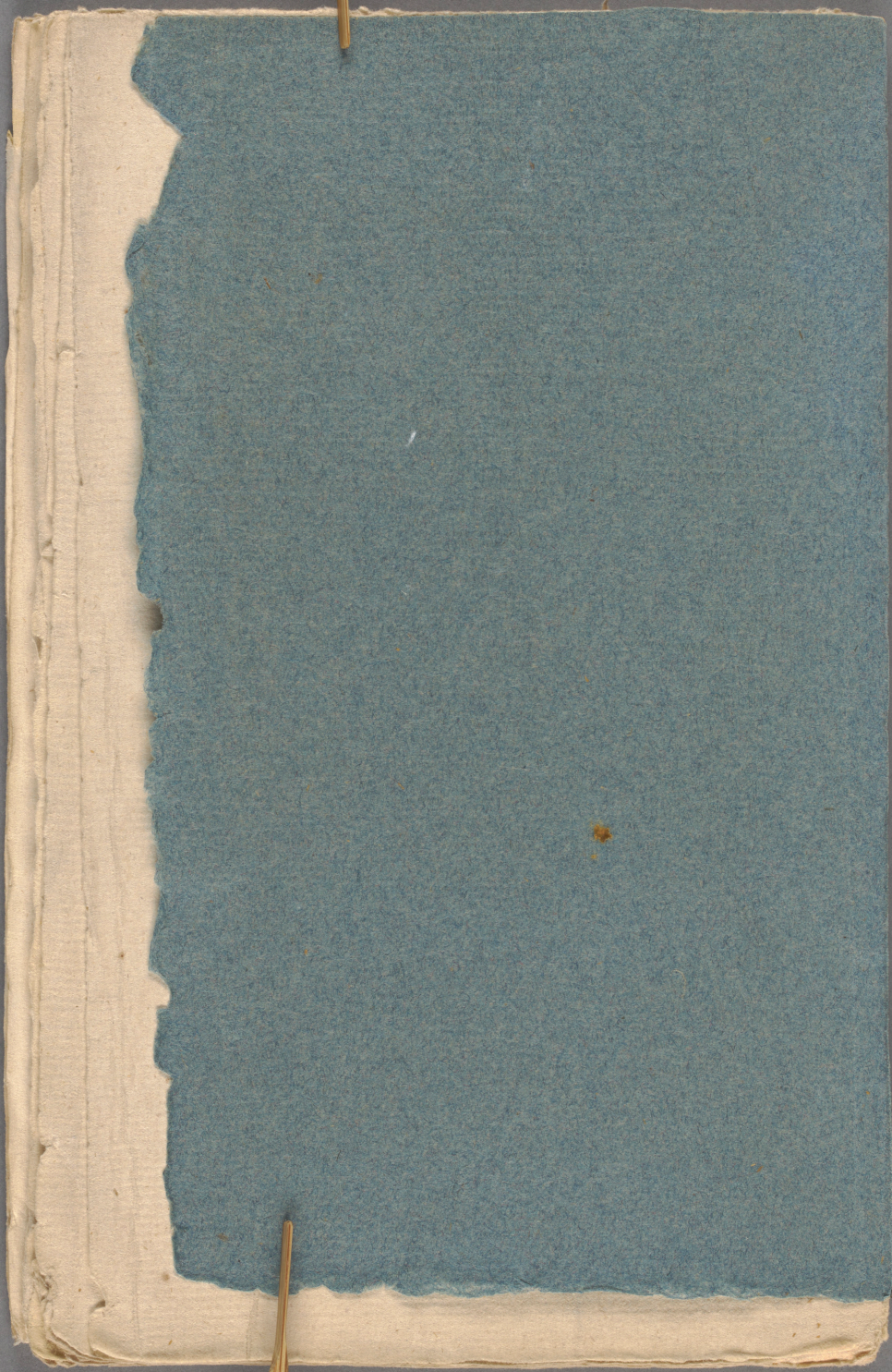
min vettgirighet, i går aftons, sedan jag hunnit til detta ställe, at läsa i en filosofisk och trovärdig bok, som sade mig en hel hop om den sällsynta förmågan, som jag då fick mycket fäst at min upmärksamhet på, at kunna i en skrift upgöra en ordentlig plan, och jemnt underhålla den med behöriga och redbara saker i en otrasslad gång til et visst slutligt syftemål: och så fann jag derföre icke annat, i dag morgons, vid et nogare genomläsande af detta föregående, som jag tycktes ej alldeles sakna dessa egenskaper, än at jag, som förstått at författa en så sammanhängande och dräglig afhandling öfver ett det magraste ämne, kunde til ock med utgifva något gagneligt för den vanliga höglärdhetens — stora enfaldighet, det jag ock skulle, om man, emot min förmodan, satte mig, i ekonomiskt hänseende, i stånd dertil, samt beforderade mig til, hvad väl ingen förnuftig människa måtte neka at jag borde vara, litet mer än andras tjenare, men hvilket jag icke heller tänker på at blifva, utan önskar fördenskull blott, at den som ville göra sig, såsom jag här bedt om, til min välgörare, både fick hvad nytta af mig, som jag skulle beflita mig om at göra den, och komma at försöka, om ej min redlighet til fullo svarade emot dess önskan. Men om jag icke får, som lär vara ganska osäkert, en för mig någorlunda värdig tjenste-befattning, är jag färdig at äfven emottaga, snart sagdt, hvilken annan som helst, den der erbjudes mig, den mina krafter tillåta at utöfva, och som ger mig en, om än så ringa bergning, blott at den upfyller lifvets outhärligaste behof, och tillika ej är af den beskaffenhet, at man sö-

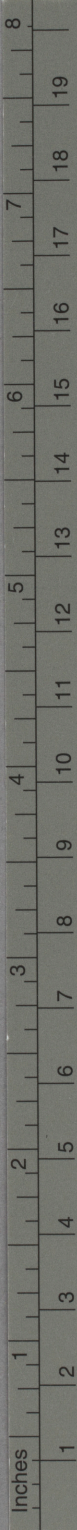
ker göra ända på mig för de egenskaper jag äger; på det jag måtte komma at i stillhet tilbringa de dagar jag kan hafva öfriga af detta tråkiga lif; och dervid jag också uprigtigt lofvar, at hvarken åsidosätta bemödande, eller i öfrigt göra på något sätt afsteg ifrån skyldighetens bana. Och i fall således någon, som bevärdigar denna skrift med sina ögonkast, skulle obehindrad kunna upfylla min anhållan, at få sålunda komma i åtnjutande af medborgerliga rättigheter, tackes då, om den vill göra afseende derpå, underätta mig derom i biljett, under det namn jag här har gifvit mig, som inlemnas i Herr Deleens & C:o Bokhandel vid Stora Nygatan i Stockholm.

Centimetres

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

